

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПАНІЇ ЯК СКЛАДОВА ДІЄВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

©2019 **ОМЕЛЬЧЕНКО О. І., ТИЩЕНКО В. Ф.**

УДК 005.336.1:658

JEL: M21

Омельченко О. І., Тищенко В. Ф. Система оцінювання ефективності компанії як складова дієвого менеджменту

Метою статті є дослідження сутності та особливостей ефективності управління компанією з огляду на концепцію функціонування компанії або модель організації, а також обґрунтування підходів до оцінки ефективності функціонування компанії. Проаналізовано доробки зарубіжних і вітчизняних учених з питань управління компаніями, забезпечення ефективності функціонування компанії, розвитку та вдосконалення інструментарію оцінки ефективності функціонування компанії. Узагальнено моделі організації функціонування компанії, визначено їх особливості, конкретизовано підходи до оцінки ефективності в межах кожної моделі. Особливу увагу приділено розгляду ефективності функціонування компанії як інтегрального критерію позитивної організаційної зміни або критерію організаційного розвитку. Також узагальнено підходи до визначення й оцінки ефективності функціонування компанії з позиції еволюції наукової думки щодо процесу управління та організації; визначено систему критеріїв оцінки ефективності функціонування, які характеризують як етапи еволюції компаній в часових межах самих концепцій, так і життєвий цикл окремої компанії.

Ключові слова: менеджмент, управління компаніями, ефективність функціонування, оцінка ефективності.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-253-259>

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 11.

Омельченко Оксана Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри митної справи та оподаткування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: ksu.omelchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7682-0169>

Тищенко Вікторія Федорівна – доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри митної справи та оподаткування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: vj_hneu@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5924-2061>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-8954-2018>

УДК 005.336.1:658

JEL: M21

UDC 005.336.1:658

JEL: M21

Омельченко О. И., Тищенко В. Ф. Система оценки эффективности компании как составляющая эффективного менеджмента

Целью статьи является исследование сущности и особенностей эффективности управления компанией с учетом концепции функционирования компании или модели организации, а также обоснование подходов к оценке эффективности функционирования компании. Проанализированы труды зарубежных и отечественных ученых по вопросам управления компаниями, обеспечения эффективности функционирования компании, развития и совершенствования инструментария оценки эффективности функционирования компаний. Обобщены модели организации функционирования компании, определены их особенности, конкретизированы подходы к оценке эффективности в пределах каждой модели. Особое внимание уделено рассмотрению эффективности функционирования компании как интегрального критерия положительного организационного изменения или критерия организационного развития. Также обобщены подходы к определению и оценке эффективности функционирования компании с позиции эволюции научной мысли относительно процесса управления и организации; определена система критериев оценки эффективности функционирования, которые характеризуют как этапы эволюции компаний во временных рамках самых концепций, так и жизненный цикл отдельной компании.

Ключевые слова: менеджмент, управление компаниями, эффективность функционирования, оценка эффективности.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 11.

Омельченко Оксана Игоревна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры таможенного дела и налогообложения, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: ksu.omelchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7682-0169>

Тищенко Виктория Федоровна – доктор экономических наук, доцент, заведующая кафедрой таможенного дела и налогообложения, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: vj_hneu@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5924-2061>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-8954-2018>

Omelchenko O. I., Tyshchenko V. F. The System of Evaluating the Company's Efficiency as a Component of Efficient Management

The article is aimed at studying the essence and features of efficiency of the company's management, taking into account the concept of the company's functioning or the model of organization, as well as substantiating approaches to evaluating the efficiency of the company's functioning. The works of foreign and domestic scholars on the issues of management of companies, ensuring the efficiency of the company's functioning, development and improving the instrumentarium of evaluating the efficiency of the company's functioning are analyzed. The models of the organization of the company's functioning are generalized, their features are defined, approaches to efficiency evaluation within terms of each model are concretized. Particular attention is paid to considering the efficiency of the company's functioning as an integral criterion of positive organizational change or a criterion of organizational development. Also generalized are the approaches to defining and evaluating the efficiency of the company's functioning from the point of view of evolution of scientific thought regarding the management process and organization; a system of evaluation criteria regarding the company's functioning that characterize both the evolution stages of companies within the time frame of the conceptions themselves and the life cycle of an individual company is defined.

Keywords: management, company management, efficiency of functioning, evaluation of efficiency.

Fig.: 1. Tabl.: 1. Bibl.: 11.

Omelchenko Oksana I. – Ph.D (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Customs and Taxation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ksu.omelchenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7682-0169>

Tyshchenko Viktoriia F. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Customs and Taxation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: vj_hneu@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5924-2061>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/T-8954-2018>

Безперервний процес підвищення нестабільності зовнішнього середовища, ускладнення умов функціонування компаній, поява нових інформаційних технологій та загальна інформатизація зумовлюють зміну поглядів на управління компаніями, на сутність ефективності функціонування компаній, на розвиток і вдосконалення інструментарію оцінки ефективності функціонування компаній.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями ефективності функціонування компаній та її оцінюванням, знайшли відображення в роботах відомих зарубіжних учених-економістів, таких, як Р. Акофф, Дж. Гібсон, М. Мейер, М. Мескон, Г. Мінцберг та ін. Значний внесок у розробку теоретичних положень з цих питань здійснили такі українські вчені: В. М. Гриньова, М. М. Нагорська, В. Я. Нусінов, П. А. Орлов, І. Д. Падерін, В. В. Пастухова, А. М. Турило й ін., а також російські вчені: В. О. Анташов, В. В. Ковальов, В. М. Самочкін, А. Д. Шеремет та ін. Однак, незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вищезазначеними та іншими вченими, концепції функціонування компаній потребують подальшого вивчення та розвитку.

Метою роботи є дослідження сутності та особливостей ефективності управління компаніями з огляду на концепцію функціонування компанії або модель організації, обґрунтування підходів до оцінки ефективності функціонування компанії.

Для оцінки ефективності функціонування компаній застосовується велика кількість методів, які розглядають поняття ефективності під різним кутом зору. Застосування конкретного методу залежить від цілей оцінки, позиції, з якої вона виконується, її глибини, потенційних стандартів, об'єктів порівняння.

З точки зору різних галузей наукового знання, а також практичної діяльності трактування терміна «оцінка» залишається неоднозначним. Відсутність цілісного уявлення про сутність оцінювання, механізми цього процесу, специфіку оцінювання різних аспектів діяльності не дає можливості системно реалізувати оцінювання ефективності функціонування компанії.

Поняття «оцінка» розглядається як сукупність дій; процес; метод вимірювання; функція управління:

1. Оцінка – це дії з визначення якості, цінності; складення уявлення, визначення суті, характеру, значення, ролі будь-яких явищ [1; 2].

2. Оцінка – це процес усвідомлення позитивної чи негативної значущості будь-яких господарських явищ, результатів праці, форм виробничо-трудової діяльності, матеріальних подій, здобутків господарювання для задоволення людських потреб, інтересів, цілей суб'єкта [3, с. 237].

3. Оцінка – це метод вимірювання, за допомогою якого суб'єкт має змогу оцінювати наявні в нього можливості подальшої діяльності, обирати та втілювати в дійсність саме ту, яка найбільше відповідає його потребам та уявленням про мету та практику функціонування [4, с. 23].

4. Оцінка – це специфічна функція управління, складова функції контролю, яка забезпечує отримання даних про стан системи, якою управляють; визначення фактичного стану об'єкта управління та відхилень від нього; знаходження причин, які його обумовлюють [5].

Таким чином, оцінка представляє собою процес визначення й аналізу кількісних та якісних характеристик об'єктів в економіці. Результат оцінки є підґрунтям для прийняття управлінських рішень, він дає можливість встановити міру досягнення поставлених цілей; визначити, яким чином зміни процесу управління впливають на повноту використання потенціалу компанії, її ефективність.

Методологія виміру й оцінки ефективності функціонування компанії значною мірою обумовлюється теоретичною позицією та конкретною системою поглядів, яка розкриває природу, поведінку, еволюцію або інші аспекти функціонування компанії. Дослідження та узагальнення теоретичних концепцій функціонування компанії та встановлення в кожній з них підходів до визначення ефективності функціонування дозволять визначити особливості оцінки ефективності, а саме: сутність поняття ефективності, критерії та методи оцінки в рамках окремих теоретичних концепцій.

Різними авторами розглядається декілька концепцій функціонування компанії або моделей організації, в яких розуміння ефективності є неоднозначним через відмінність критеріїв оцінки ефективності.

Сучасними дослідниками сфери ефективності управління компаніями в рамках класичних теорій організації виділяються цільовий, системний, внутрішньоорганізаційний і багатопараметричний підходи до оцінки ефективності [5; 6]. Вказані підходи до оцінки ефективності ґрунтуються на відповідних моделях менеджменту [6]:

1. Механістичній моделі конструкції організації (концепції раціональної бюрократії).

2. Моделі організації як колективу, сформованого за принципом поділу праці (соціальній концепції).

3. Моделі організації як складної відкритої ієрархічної системи.

4. Моделі організації, що реалізує концепцію зацікавлених груп.

У концепції раціональної бюрократії ефективність розглядається через критерій ціледосягнення та відображається, передусім, через продуктивність праці. Для максимізації прибутку в організації такого типу основні зусилля мають бути спрямовані на оперативне управління, за допомогою якого оптимізується структура виробничих факторів і всього процесу виробництва [7]. Оцінювання ефективності функціонування компанії за такою моделлю відбувається за економічним показником, який визначається як відношення виготовленої продукції до витрачених ресурсів [7, с. 162].

У механістичній і соціальній моделях управлінська система спрямована на оцінку й аналіз внутрішніх факторів функціонування компанії. Ці моделі є закритими, тобто не враховують вплив на ефективність зовнішніх факторів [7].

Концепція компанії як складної відкритої ієрархічної системи передбачає оцінку ефективності функціонування як системної діяльності, яка враховує здатність системи до саморегулювання та самоорганізації, а також досягнення мети при зміні зовнішніх умов і факторів.

Ефективність функціонування такої компанії розглядається як інтегральний критерій позитивної організаційної зміни, або критерій організаційного розвитку. Ефективність трактується як поліпшення усього: результатів роботи, здібностей працівників, стосунків із зовнішнім середовищем, клімату в організації [8].

У моделі організації, яка реалізує концепцію зацікавлених груп, метою функціонування є задоволення різноманітних потреб різних суб'єктів [9]. При врахуванні їхніх інтересів використовується критерій вартісної оцінки послуг, які одержує організація, порівняно з її ресурсними витратами. Отже, в рамках цього підходу, досягнення будь-якої однієї мети лімітується вимогами реалізації іншої мети на допустимому рівні, тобто в його основі лежить стратегія обмеженої оптимізації [9].

Модель організації як складної відкритої ієрархічної системи та концепція зацікавлених груп стали передумовою та основою для нової парадигми концепцій компанії, які включають цілу низку досліджень, пов'язаних із пошуком оптимального способу організації та лідерської поведінки, культурою організації, розробкою форми, дизайну та структури організації, організацією змін, знань і самонавчання [7, с. 34].

До основних сучасних концепцій функціонування компанії можна віднести [8; 9]: концепцію дизайну організації, інституційну концепцію, концепцію управління організаційними змінами, концепцію менеджменту знань.

Відповідно до концепції дизайну організації елементи організаційної структури повинні бути підібрані таким чином, щоб досягалася внутрішня злагодженість, гармонія і фундаментальна відповідність організаційної ситуації – розміру організації, її віку, типу зовнішнього середовища, використовуваний технічній системі тощо [8, с. 152].

Відповідно до цих положень ефективність визначається ступенем організованості елементів структури компанії, її відповідності ситуації, взаємопогодженістю елементів організаційної структури компанії, впровадженням координаційних механізмів, розвитком організаційної структури щодо умов інформаційної, постіндустріальної економіки.

В основу теорії організаційного управління, заснованого на інституційній концепції, покладено модель ринку як сукупність формальних і неформальних інститутів. Великим теоретичним досягненням цієї теорії є введення в економічний аналіз поняття трансакційних витрат, завдяки чому визнано витратність взаємодії суб'єктів господарювання, зокрема (крім виробничих витрат організації) витрати на отримання інформації.

У концепції управління організаційними змінами компанія, як об'єкт організаційних змін, має відповідати організаційним формам, які щонайкраще відповідають навколишньому середовищу [8, с. 257]. Ефективність функціонування компанії залежить від організаційних змін: створення команди реформаторів з працівників компанії; розробки й пропаганди нового бачення перспектив майбутніх ринків і визначення стратегії їх завоювання; забезпечення персоналу умовами для широкої участі в перетвореннях [7, с. 177].

Концепція менеджменту знань ґрунтується на такому принципі діяльності менеджерів, який полягає в систематичному формуванні, оновленні та застосуванні знань з метою максимізації ефективності діяльності компанії. Ефективність функціонування компанії в рамках концепції менеджменту знань базується на: креативності підходів до управління персоналом компанії; новітніх інформаційних технологіях; розгалуженій мотиваційній системі накопичення теоретичних і практичних знань, досвіду, експертних даних; доступі співробітників до інформаційних баз даних [7, с. 152].

Розглянемо ефективність функціонування компанії з позиції критерію ефективності. Під критерієм ефективності розуміють найбільш істотну ознаку, яка є мірилом для оцінки ступеня досконалості системи [9].

Сучасні науковці як критерії ефективності функціонування компаній розглядають: ступінь використання ресурсів [9]; якість елементів системи [8]; результативність (ціледосягнення) [9–11]; здатність до адаптації, стійкість [11] та ін.

На *рис. 1* наведено узагальнення критеріїв ефективності в теоретичних концепціях функціонування компанії, а також в роботах сучасних зарубіжних та вітчизняних дослідників ефективності.

Найбільш уживаним критерієм оцінювання ефективності функціонування компанії є ступінь використання ресурсів або витрат для досягнення результатів, що являє собою узагальнюючу характеристику, до складу якої входять такі критерії, як продуктивність, економічність, оптимальність, раціональність використання ресурсів. Інший критерій – прибутковість – також можна вважати складовою рівня використання ресурсів (витрат), оскільки вона відображає результат функціонування компанії, що характеризується сумою отриманого прибутку на

Критерії ефективності функціонування підприємства	
Прибутковість	Результат функціонування підприємства, що характеризується сумою отриманого прибутку на одиницю відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат
Ефективність використання ресурсів (витрат)	Економічність,раціональність, оптимальність використання ресурсів (витрат) у процесі функціонування підприємства
Результативність (дієвість)	Відповідність результатів функціонування підприємства поставленим цілям
Продуктивність	Ефективність використання ресурсів у процесі функціонування підприємства
Якість	Сукупність властивостей і характеристик товарів, послуг або інших вихідних продуктів бізнес-процесів, які надають їм спроможність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби
Конкуренто-спроможність	Властивість економічної системи, яка зумовлює реалізацію мети та досягнення результатів функціонування для активного позиціонування системи в конкурентному ринковому просторі
Баланс інтересів	Захист інтересів зацікавлених сторін у процесі функціонування корпорації
Стійкість	Спроможність зберігати основні параметри та підтримувати досягнутий якісний рівень функціонування за умов впливу внутрішніх та зовнішніх збурювальних факторів протягом певного періоду часу
Адаптивність	Здатність пристосуватися до умов зовнішнього середовища, яка протидіє зниженню ефективності функціонування підприємства
Виживання	Здатність підприємства до довгострокового функціонування шляхом адаптації до зовнішнього середовища
Зростання	Процес розширення відтворення при збереженні міри ефективності
Розвиток	Здатність підприємства до довгострокового функціонування шляхом адаптації до зовнішнього середовища
Організованість	Міра організації, яка визначається як ступінь відповідності поточного стану функціонування підприємства його цільовому організованому стану
Координація	Погодженість певних параметрів, упорядкованість дій різних складових системи
Ефективність комунікацій	Процес двостороннього обміну ідеями та інформацією, який веде до взаємного розуміння
Інновативність	Здатність підприємства до реалізації та застосування інновацій
Соціальна ефективність	Відповідність результатів функціонування підприємства основним соціальним потребам і цілям суспільства, інтересам трудового колективу та окремого працівника

Рис. 1. Узагальнення критеріїв ефективності функціонування компанії

одиницю відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат.

Підхід до оцінювання ефективності, який ґрунтується на оцінці рівня використання ресурсів, застосовується в монокритеріальних підходах, де зміст ефективності трактується суто економічними вимірювачами.

Процес еволюції поняття «ефективність», яка відбулася через зміну змісту поняття «результат» або «економічний ефект», а також розуміння різноманітності витрат на досягнення цього ефекту, сприяли виходу поняття ефективності функціонування компанії за суто економічні межі та виникненню багатокритеріальних підходів до визначення й оцінки ефективності функціонування компанії. Сучасними науковцями ефективність визначається з урахуванням організаційних, соціальних, політичних та інших факторів. Цей процес обумовив ускладнення критеріальної основи визначення ефективності. Однак, незважаючи на складність застосування множини критеріїв для оцінки ефективності, можна стверджувати, що на сучасному етапі, коли ефективність функціонування компанії має багатоаспектний харак-

тер і виходить за рамки суто економічних меж, а поняття ефективності не є однозначним, застосування багатокритеріального підходу є цілком правомірним.

У результаті проведеного аналізу теоретичних концепцій функціонування компанії, досліджень з ефективності та результативності менеджменту організації, а також понять, які характеризують ефективність функціонування компанії, можна зробити висновок, що вибір та використання конкретних критеріїв для оцінювання ефективності функціонування компанії залежить від:

- ✦ етапів розвитку компанії або стадії життєвого циклу компанії;
- ✦ часу (короткострокові, середньострокові, довгострокові);
- ✦ способу вираження (кількісні, якісні);
- ✦ кількості складових (критеріїв) (один критерій (монокритеріальні), більше одного критерію (багатокритеріальні));
- ✦ меж економічного змісту (економічні, організаційні, соціальні, політичні).

Відповідно до розглянутих теоретичних концепцій у табл. 1 узагальнено підходи до оцінки ефективності функціонування компанії.

Таблиця 1

Характеристика підходів до оцінки ефективності в класичних і сучасних концепціях функціонування компанії

Теоретична концепція	Сутність підходу до оцінки	Критерії ефективності	Особливості застосування
1	2	3	4
Раціонально-цільова концепція	Погляд на ефективність, який підкреслює головну роль – досягнення мети	Досягнення цілей, відношення результатів до витрат	Зручність виявлення та вивчення динаміки ефективності; не враховується задоволеність працівників, готовність організації адаптуватися до змін
Соціальна концепція	Визначає ефективність як внутрішню координацію, стабільність, погодженість усіх процесів, за якої поставлені завдання будуть виконані оптимальним способом при мінімальних витратах	Економічна ефективність з урахуванням факторів управління працею (соціальна ефективність)	Більш обґрунтоване планування потреби в працівниках, цілеспрямований відбір і розстановка персоналу; складність розрахунків показників оцінки ефективності управління ресурсами в загальній системі оцінки ефективності
Концепція відкритої системи	Підхід, який припускає виділення основних елементів «вхід – процес – вихід» у системі, що розглядається, та необхідність її адаптації до умов системи більш високого рівня, частиною якої вона є	Системна доцільність	Оцінюються критерії, які забезпечують виживання організації, зберігаючи стабільність внутрішнього середовища та взаємодії із зовнішнім середовищем; важкість встановлення кількісних критеріїв гнучкості, адаптивності та інших системних критеріїв, потребує значних коштів

1	2	3	4
Концепція зацікавлених груп	Даний підхід акцентує увагу на відносній важливості різних групових та індивідуальних інтересів в організації	Соціально-економічна та політична орієнтація (баланс інтересів)	Узгодження позицій і прийняття компромісних рішень, які задовольняють систему в цілому; складність виділення стратегічних партнерів і одержання й аналізу достовірної інформації щодо цілей і очікувань різних груп
Концепція організаційного дизайну	Ефективність визначається ступенем організованості елементів структури компанії, її відповідності організаційної ситуації, впровадження координаційних механізмів, пов'язаних зі стандартизацією	Організованість, координація, взаємопогодженість елементів організаційної структури компанії	Здійснюється оцінка параметрів організаційної структури компанії, ефективності координаційних механізмів: взаємного узгодження, прямого контролю, стандартизації робочих процесів, стандартизації випуску та стандартизації навичок і знань
Інституційна концепція	Підхід, в якому пропонується брати до уваги і глибоко вивчати, окрім трансформаційних витрат, витрати взаємодії між людьми – трансакційні витрати	Урахування трансакційних витрат при оцінці ефективності	Оцінюється розмір витрат ресурсів (грошей, часу, праці тощо) для планування, адаптації та контролю за виконанням узятих контрагентами зобов'язань; складність оцінки трансакційних витрат
Концепція управління організаційними змінами	Визначає ефективність на основі системності управлінських дій щодо реалізації організаційних змін та використання інструментарію стратегічного управління для комплексного охоплення всіх підсистем компанії	Оцінка процесів зростання та інноваційного розвитку, стійкості компанії	Здійснення переробки та накопичення інформації за результатами аналізу й оцінки передумов організаційних змін, оцінка їх характеру й впливу на ефективність функціонування компанії
Концепція менеджменту знань	Ефективність компанії суттєво залежить від успішної реалізації її стратегії, спрямованої на виявлення, акумулювання та використання наявної інформації, досвіду і кваліфікації співробітників	Наявність інформації та вміння її використовувати, час реакції організації на мінливі ринкові умови	Оцінюється ефективність кадрового, організаційного, культурного та інформаційного забезпечення функціонування компанії. Проводиться розрахунок фінансових показників для визначення загального ефекту від впровадження управління знаннями

Отже, проведене дослідження класичних і сучасних концепцій функціонування компанії дозволило узагальнити підходи до визначення та оцінки ефективності функціонування компанії з позиції еволюції наукової думки щодо процесу управління та організації. Аналіз теоретичних концепцій функціонування компанії та відповідних підходів до оцінки ефективності свідчить, що вибір економічних критеріїв, які дозволяють оцінити ефективність функціонування компанії, є складним завданням.

У досліджуваних концепціях функціонування компанії використовуються різні критерії оцінки

ефективності функціонування, такі як: досягнення цілей, відношення результатів до витрат, продуктивність праці, баланс інтересів різних груп, стійкість, адаптивність, організованість, ступінь використання інформації та ін.

Виділені критерії ефективності функціонування компанії характеризують як етапи еволюції компанії у часових межах самих концепцій, так і життєвий цикл окремої компанії. Так, на початку створення компанії її функціонування є строго раціональним і зосередженим на виробничій підсистемі. На наступних етапах розвитку увага акцентується на соціальних факторах, внутрішніх відносинах, самонавчанні.

У розглянутих концепціях кожний підхід до оцінки ефективності має свої переваги та недоліки. Вибір підходів до оцінки ефективності залежить від складності організації, процесів горизонтального та вертикального поділу, централізації та децентралізації; рівня соціально-культурного розвитку; фази розвитку організації.

ВИСНОВКИ

Отже, наведені ознаки вибору критеріїв ефективності функціонування компанії дозволяють сформулювати основні положення щодо її оцінювання:

- ✦ ефективність є комплексною характеристикою функціонування компанії та повинна визначатися на основі багатокритеріального підходу за такими ознаками: ступінь використання ресурсів; рівень досягнення поставлених цілей; стійкість компанії в ринкових умовах;
- ✦ характер отриманого результату функціонування компанії визначається місцем його виникнення – функціональною підсистемою – та визначає її вид (виробнича ефективність; фінансова ефективність; інвестиційна ефективність; ефективність маркетингу; ефективність персоналу; інноваційна ефективність; ефективність управління);
- ✦ ефективність – багаторівнева характеристика, яка формується на рівні підсистем компанії та інтегрується в загальному результаті її функціонування, тому має оцінюватися на двох рівнях: окремої підсистеми та на рівні компанії в цілому як узагальнююча оцінка ефективності підсистем за виконуваними ними функціями;
- ✦ визначення ефективності функціонування компанії залежить від часового інтервалу. Необхідність порівняння та управління результатами функціонування компаній обумовлюють використання як короткострокових, так і довгострокових ознак ефективності, які відображаються статичними та динамічними критеріями;
- ✦ ефективність функціонування компанії показує її спроможність до здійснення кількісних та якісних змін, що вимагає застосування при її оцінці сукупності кількісних та якісних критеріїв ефективності.

Таким чином, ефективність функціонування компанії є комплексною, багаторівневою та багатовимірною характеристикою, яка визначається за різними критеріями. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 7-е вид. / укл. та гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

2. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. 4-е изд., доп. М. : ООО «А Темп», 2006. 944 с.

3. Економічна енциклопедія : у 3-х томах / відп. ред. С. В. Мочерний. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. Т. 3. 952 с.

4. Малярець Л. М., Штереверя А. В. Збалансована система показників оцінки діяльності підприємства : монографія. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2008. 188 с.

5. Назарова Г. В. Організаційні структури управління корпораціями : монографія. 2-ге вид., допов. і перероб. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2004. 419 с.

6. Гибсон Дж. Л., Иванцевич Д. М., Доннелли-мл. Д. Х. Организации: поведение, структура, процессы : учебник. 8-е изд. / пер. с англ. М. : ИНФРА-М, 2000. 662 с.

7. Лафта Дж. К. Менеджмент. 2-е изд., перераб. и доп. М. : ТК Велби, 2005. 592 с.

8. Экономика фирмы : учебник / под ред. Н. П. Иващенко. М. : Проспект, 2017. 408 с.

9. Мегедин Н. Р. Еволюція наукової думки щодо процесу управління та організації. *Інноваційна економіка*. 2010. №1. С. 148–155.

10. Отенко І. П., Полтавська Є. О. Управління конкурентними перевагами підприємства : монографія. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2005. 220 с.

11. Fried H. O., Knox Lovell C. A., Schmidt S. S. The Measurement of Productive Efficiency and Productivity Growth. New York : Oxford University Press, 2008. 651 p.

REFERENCES

Busel, V. T. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian]. Kyiv: Irpin; Perun, 2009.

Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]. Kyiv: VTs «Akademiiia», 2002.

Ekonomika firmy [Economics of the Company]. Moscow: Prospekt, 2017.

Fried, H. O., Knox Lovell, C. A., and Schmidt, S. S. *The Measurement of Productive Efficiency and Productivity Growth*. New York: Oxford University Press, 2008.

Gibson, Dzh. L., Ivantsevich, D. M., and Donnelly-ml., D. Kh. *Organizatsii: povedeniye, struktura, protsessy* [Organizations: Behavior, Structure, Processes]. Moscow: INFRA-M, 2000.

Lafta, Dzh. K. *Menedzhment* [Management]. Moscow: TK Velbi, 2005.

Mehedyn, N. R. "Evolutsiia naukovoi dumky shchodo protsesu upravlinnia ta orhanizatsii" [The Evolution of Scientific Thought in the Process of Management and Organization]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 1 (2010): 148-155.

Maliarets, L. M., and Shtereveria, A. V. *Zbalansovana sistema pokaznykiv otsinky diialnosti pidpriemstva* [Balanced System of Indicators of Evaluation of the Enterprise]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2008.

Nazarova, H. V. *Orhanizatsiini struktury upravlinnia korporatsiiny* [Organizational Structures of Corporate Governance]. Kharkiv: VD «ІNЖЕК», 2004.

Otenko, I. P., and Poltavska, Ye. O. *Upravlinnia konkurentnyu perevahamy pidpriemstva* [Managing the Competitive Advantage of the Enterprise]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2005.

Ozhegov, S. I., and Shvedova, N. Yu. *Tolkovyy slovar russkogo yazyka* [Explanatory Dictionary of the Russian Language]. Moscow: ООО «А Темп», 2006.